

Alf Knutsen, initiativtaker

Hvorfor det reises et Petter Dass monument i leia.

I 2016 forberedte jeg manuset til kirkespillet *Petter* for Nordland teater, og kom over noe uventet. Det var en bok om Gustav Vigeland og hans arbeid med et stort monument som skulle stå «...der fiskerne seiler leden ind». Målet var altså å plassere et monument over Petter Dass godt synlig i skjærgården. Vigeland kom ikke i mål med denne spektakulære visjonen, og monumentet ble aldri noe mer enn et utkast på ca 50cm. Dette skulpturutkastet har stort sett ligget nedpakket på Vigelandsmuseet.

Dette ønsket jeg å gjøre noe med, og fra 2016 har det blitt arbeidet målrettet med prosjektet. Først som et forprosjekt hos Helgelandsrådet, og deretter som hovedprosjekt hos Herøy kommune.

Hva er det med Petter Dass?

Petters begeistring for det skapte er forfriskende. I motsetning til pietistene, som ønsket seg bort fra denne «verdens jammerdal», var Petter Dass entusiastisk over det meste. Ikke bare skaperverket i seg selv, men også handel, håndverk, tradisjoner, lukt og smak. En viktig del av Petters budskap er at skaperverket er *unik*. En naturlig konsekvens av dette er å ta vare på kloden. Jeg mener derfor Petter på denne måten også taler direkte til vår tid.

Herre Gud ditt dyre navn og ære er en av sangene i Norge med flest folketonevarianter. Antall folketoner forteller oss mye om teksters utbredelse. Den står videre oppført som salme nummer én i Norsk Salmebok, selve signalsalmen, og den er oversatt til en rekke språk. Ja, Petters tekster lever i beste velgående.

En gammel visjon

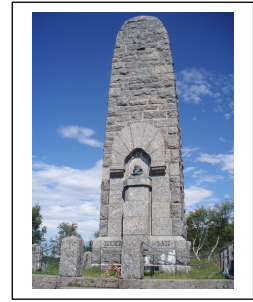
Utgangspunktet for dette prosjektet startet allerede på 1800-tallet. Lokale pådrivere på Helgeland satte i gang en innsamling, der målet var å reise et monument over dikterpresten. Planene nådde *Nordlendingenes Forening* i hovedstaden, hvor Petter Dass var blitt en viktig identitetsbygger for nordlendinger. En av de aktive i foreningen, forfatteren *Matti Aikio*, formulerte en visjon for monumentet. Denne visjonen ble gjengitt på forsiden av *Verdens Gang* i juli 1901. Her skriver han blant annet:

«Petter Dass kjemper seg fram i uvær med kraftig foroverbøyd kropp, og med kraftig og godt fotfeste, mens prestekjolen og håret flakser i stormen. Blikket skuer skarpt utover havet, som i opprør. En bønnebok i den ene hånden; den andre svinger han i luften – som i et myndig slag etter onde makter. Hele skikkelsen må være unaturlig både i størrelse og fremtoning»

Artikkelen på forsiden av *Verdens Gang* ble lest av blant annet Gustav Vigeland, som allerede var begeistret for den myteomspunne *svartebokpresten* fra nord. Direkte inspirert av Aikios beskrivelse utformet den verdenskjente skulptøren flere utkast i perioden 1902-1906.

Vigelands håp var at han skulle bli kunstneren til 200-års markeringen av Petter Dass død på Alstahaug, men Vigeland ble ikke kunstneren til jubileet i 1908. Prosjektet endte opp med granittsøylen som i dag står øverst på åsen ved museet (bildet).

Ganske så langt fra de spenstige idéene.

Kunstner Frode Lillesund

I respekt for de lange linjene i prosjektet har vi engasjert en av Norges fineste skulptører, *Frode Lillesund*. Lillesund skal jobbe fram sitt eget uttrykk, med Aikios visjon fra 1901 som grunnlag.

Utformingen skal videre bygge på tradisjonen etter Gustav Vigeland og være en *figurativ* fremstilling av Petter Dass i prestedrakt.

Petter Dass – snill eller slem?

Motivasjonen for å oppføre dette monumentet er ikke å *dyrke* Petter Dass. Det handler først og fremst om et *kulturprosjekt* - et kulturprosjekt med lange linjer. Og la det være sagt med en gang: Petter Dass har selvsagt skrevet ting som ikke passer vår tid. Det skulle da bare mangle, han var en ortodoks prest som levde i en tid som var totalt forskjellig fra vår. Tekster som framstår upassende, er lett å finne, for den som vil lete. På den måten ville det sikkert i dag være mer naturlig å rive et av de eksisterende monumentene av Petter, enn å oppføre et nytt. Men symbiosen Helgeland og Petter Dass er sterk og tidløs og trumfer tidsånden. Som det er sagt: Det er mulig han var en drittsekk, men hain e vårres!

Petter var sogneprest i et av Norges rikeste prestegjeld. Han var ambisiøs, ikke bare som prest og dikter, men også som *handelsmann*. Han var rett og slett et menneske som *ville* mye. Dette er nok også grunnen til at diskusjonen – snill eller slem – fortsatt lever.

Et landemerke

«Ved Alstahaug prestegard finnes at se.

Syv Søstre som fletter sine lokker i sne.

Syv damer, og alle så hvite» (Fra *Nordlands trompet*)

Slik beskriver Petter denne unike fjellkjeden i *Nordlands trompet*. Kanskje Petter hadde hørt sagnet om eventyrfjellene på Helgeland da han skrev dette? Et faktum er det likevel at det var Petters poetiske skildring i *Nordlands trompet* som virkelig gjorde fjellkjeden kjent. Uansett opphav til navnet, så har kombinasjonen Syv Søstre og Petter Dass over tid blitt en symbiose, ikke minst takket være bidragene fra Karl Erik Harr og Kåre Espolin Johnsen. Fjellkjeden har derfor fra dag én vært en sentral del av prosjekt «Petter på skjæret».

En unik side ved dette prosjektet er at man må på kjøll for å få sett det. Det vil skille det fra andre kunstverk. Plasseringen på fløskjæret *Raudholmgalten* vil vise Petter midt i elementene og med alle fjellkjedens syv topper som bakgrunn. Synsvinkelen til Syv Søstre vil være den samme som Petter selv hadde fra sitt barndomshjem på Nord-Herøy gård.

Vi tror det blir et landemerke.